
Calitatea auditului intern în sectorul bancar din Kosovo

Arber H. HOTI,
Universitatea din Pristina, Facultatea de Economie,
e-mail: arber.hoti@uni-pr.edu

Arben DERMAKU,
Universitatea din Pristina, Facultatea de Economie,
autor corespondent,
e-mail: arben.dermaku@uni-pr.edu

Rezumat

Printre factorii care afectează calitatea auditării interne din bănci se regăsesc competența auditorilor, obiectivitatea acestora și performanța lor. Pentru a verifica această afirmație s-a analizat relația dintre competența auditorului intern, obiectivitatea și performanța acestuia și calitatea auditului intern din cadrul băncilor comerciale din Kosovo. Pentru a atinge obiectivele cercetării și a testa ipotezele, a fost realizat un chestionar ce a fost transmis auditorilor interni ai tuturor băncilor comerciale din Kosovo. Rezultatele acestei cercetări aduc dovezi cu privire la faptul că auditorii interni din băncile comerciale din Kosovo consideră obiectivitatea, competența și performanța factori majori care afectează calitatea funcției de audit intern (AI). Pe baza rezultatelor acestor lucrări autorii recomandă ca băncile comerciale din Kosovo să asigure disponibilitatea resurselor principale pentru a obține o mai bună funcționare a departamentului de audit intern și a funcției acestuia.

Cuvinte-cheie: *auditare internă, caracteristicile auditorului, calitatea auditului intern, sistem de control intern, Kosovo*

Clasificare JEL: M41, M42

Vă rugăm să citați acest articol astfel:

Hoti, A. H., Dermaku, A. (2018), Internal auditing quality in the banking sector of Kosovo, *Audit Financiar*, vol. XVI, no. 4(152)/2018, pp. 610-618,
DOI: 10.20869/AUDITF/2018/152/028

Link permanent pentru acest document:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2018/152/028>

Data primirii articolului: 10.05.2018

Data revizuirii: 20.06.2018

Data acceptării: 04.10.2018

1. Introducere

Departamentul de audit intern (DAI) este o parte importantă a structurii de guvernare corporativă din cadrul băncii. Guvernarea Corporativă include acele activități de supervizare derulate de Consiliul Director și de Comisia de Audit pentru asigurarea integrității procesului de raportare financiară și îndeplinirea obiectivelor stabilite de către conducere.

Organismul de guvernare corporativă al cunoașterii fixează patru niveluri care există în fiecare entitate corporativă: Audit Extern, Audit Intern, Consiliul Director, precum și Comisia de Audit¹. Funcționarea *auditului intern* poate fi percepută ca *prima linie de apărare* în prevenirea guvernării corporative greșite și a raportării financiare neadecvate în sectorul bancar. Cu susținerea potrivită din partea Consiliului Director și din partea Comisiei de Audit, *personalul de audit intern* poate aduna mai bine informații cu privire la practicile de contabilitate nepotrivite, control intern neadecvat și guvernare corporativă necorespunzătoare². Se poate susține că, prin urmare, cu cât mai obiectiv, competent și eficient în îndeplinirea sarcinilor este personalul de audit intern cu atât mai bine ajută aceasta rolului său de „apărare” în cadrul băncii.

Studiile de cercetare privind *calitatea auditului intern și factorii care afectează eficiența sa*, în special în sectorul bancar, nu prea sunt analizate în țările vest-balkanice. Această cercetare urmărește să analizeze factorii majori care au impact asupra calității auditului intern din cadrul sectorului bancar din Kosovo. Au fost testați factori precum: obiectivitatea, competența personalului de audit intern și performanța acestuia pentru a afla dacă există o corelare între acești factori majori și calitatea funcției de audit intern din sectorul bancar din Kosovo.

2. Analiza literaturii de specialitate

Această secțiune abordează literatura de specialitate privind domeniul funcției de audit intern, în contextul temei acestei cercetări.

¹ Institutul Auditorilor Interni [The IIA] (2003a) "Simply, Good Business" – High Tone, August 2003.

² R. I. (Bob) Tricker, Robert Ian Tricker, "Guvernare corporativă: Principii, politici și practici", 2015, UK.

Lucrarea de cercetare scrisă de Gramling et al. (2004)³ a analizat literatura în privința rolului auditului intern în cadrul guvernării corporative. Constatările autorilor sunt următoarele: analiza rolului funcției de audit intern în cadrul guvernării corporative utilizează evaluarea calității de către auditorii externi, iar factorii deciziei suport, scopul și natura muncii de audit sunt susținute de către auditorii externi.

Prin lucrarea sa de cercetare, Hermanson (2006)⁴ a explicat importanța centrării atenției asupra funcționării corespunzătoare a auditului intern pentru detectarea fraudei și pentru managementul riscurilor. Ca cerință, auditorii interni trebuie să ia în considerare patru domenii cheie: evaluarea trendului modern al afacerilor, tehnologia informației, managementul riscurilor și contribuția la dezvoltarea companiei. Constatările acestei cercetări sunt următoarele: funcția de audit intern s-a extins de la rolul său tradițional de audit financiar la un nou rol – auditul managementului, care pune accent pe adăugare de valoare companiei, reflectată în managementul riscurilor și implementarea abordării auditării bazate pe riscuri; și calitatea funcției de audit intern joacă un rol important în realizarea acestui nou rol. Lucrarea de cercetare a lui Eisa⁵ a identificat factorii care afectează calitatea funcționalității auditului intern de a îmbunătăți calitatea guvernării corporative. Autorul a evidențiat faptul că, îmbunătățind relevanța auditorilor interni prin creșterea nivelului de educație, ridicarea nivelului experienței profesionale și a nivelului instruirii, toate acestea **vor conduce la o calitate sporită a auditului intern**. De asemenea, creșterea obiectivității auditorilor interni prin intermediul creșterii nivelului de independență conduce la o calitate sporită a auditului intern.

În plus, autorii Ahlawat și Lowe (2004)⁶, prin intermediul lucrării lor de cercetare, au ajuns la concluzia că

³ Gramling, A.A, Maletta, M. J, Schneider, A. și Church, B. K. (2004). 'Rolul auditului intern în cadrul guvernării corporative', *Jurnalul literaturii de contabilitate* – Volum 23: paginile 194-244.

⁴ Robert D. Allen, Dana R. Hermanson, Thomas M. Kozloski, și Robert J. Ramsay (2006). Evaluarea riscurilor de către auditori: Perspective din literatura academică. *Orizonturile contabilității*: iunie 2006, Vol. 20, Nr. 2, pp. 157-177.

⁵ Eisa, S.K (2008) 'Factorii determinanți ai calității auditului intern pentru a îmbunătăți studiul empiric al guvernării corporative', *Jurnalul Facultății de Comerț pentru cercetare științifică*, Publicația 45, nr. 1 .gif.1-57.

⁶ Ahlawat, S.S. și Lowe, J (2004). 'O analiză a auditării obiectivității auditorilor interni', *Jurnal de practică & teorie*, Vol. 23, Nr. 2, p.147-160.

funcționarea auditului intern s-a modificat din funcția tradițională de control într-o funcție care constă într-un număr mare de activități care adaugă valoare organizației.

Autorul AbdulAziz Alzeban (2013)¹, prin studiul său care a analizat 239 de auditori interni, a investigat factorii care afectează mai cu seamă calitatea și eficacitatea funcției de audit intern. Studiul sugerează că susținerea din partea managementului cu privire la calitatea auditului intern stimulează eficacitatea funcției de audit intern. De asemenea, studiul sugerează că un factor major care afectează calitatea auditării interne este competența.

Un alt studiu derulat de Drogalas George (2015)² cu privire la calitatea auditului intern și la factorii care o afectează arată că principalii factori care afectează eficiența auditului intern sunt: (1) calitatea auditului intern, (2) competența echipei de audit intern, (3) independența auditului intern și (4) susținerea din partea managementului. Rezultatele acestui studiu demonstrează, de asemenea, că independența auditului intern este fundamentul eficacității auditului intern, precum și cel mai important factor din modelul acestora.

3. Cadrul conceptual

3.1. Concepte

Auditul intern este definit ca fiind protecția independentă, obiectivă și de consiliere, destinată să adauge valoare și să îmbunătățească operațiunile unei organizații. Auditul intern ajută o organizație să își îndeplinească obiectivele prin introducerea unei abordări sistematice și disciplinate privind evaluarea și îmbunătățirea eficacității proceselor de management al riscurilor, control și guvernanta (IIA, 2011)³.

⁸ AbdulAziz Alzeban, (2013) "Factorii care afectează eficacitatea auditului intern: o analiză a sectorului public din Arabia Saudită", *Jurnalul contabilității internaționale, auditării și impozitării*, Vol. 23.

² Drogalas George, (2015) "Factori asociați cu eficacitatea auditului intern: probe din Grecia", *Jurnalul contabilității și impozitării, Volum 5. 2015*, Număr articol: 9A5352054234.

³ Institutul Auditorilor Interni (IIA), (2011) 'Standardele internaționale privind practicile profesionale ale auditării interne', obținut de pe URL: <http://www.theiia.org/guidance/standards-and-guidance>.

Auditul intern, ca proces, este influențat de către Consiliul Director, de management și de alți membri ai personalului, care sunt destinați să ofere asigurări rezonabile cu privire la îndeplinirea obiectivelor organizației din categorii variate și, de asemenea, auditul intern este un element cheie al siguranței raportării financiare, al operațiunilor reale și eficiente ale organizației și al conformării cu legislația și reglementările aplicabile (COSO – Internal Control⁴).

Se poate afirma că analiza calității auditului intern din cadrul unei bănci necesită activități de audit intern. Prin urmare, deși auditul intern și controlul intern trebuie evaluate separat, acestea trebuie evaluate, de asemenea, conform unei baze complementare. Funcția auditului intern poate evalua și revizui relevanța și controalele interne eficiente din mediul bancar. Deci, auditorii interni sunt în primul rând responsabili să ofere comitetului de audit și consiliului director al băncii informații despre eficiența și eficacitatea controlului intern din cadrul operațiunilor bancare. Activitățile de audit intern pot fi considerate o primă linie de apărare și o activitate importantă de control intern cu rol în detectarea fraudei și erorilor care reflectă pierderea veniturilor și activelor.

Printre cei mai importanți factori care determină eficacitatea funcției de audit intern în cadrul unei bănci sunt: "poziția/amplasarea" curentă a funcției de audit intern în cadrul băncii; scopul operării sale; accesul autorizat la fiecare tip de informație, de documentație, note și înregistrări; independența și obiectivitatea; competența; supervizarea și monitorizarea profesioniștilor de audit intern; și conformarea auditorilor interni cu standardele internaționale privind auditul intern, așa cum au fost acestea emise de Institutul Auditorilor Interni [en. the Institute of Internal Auditors – IIA]. În ultimii ani, funcția de audit intern și-a modificat 'ideea' conform căreia acesta nu este unicul instrument de control intern, ci este un instrument 'mai amplu' și mai cuprinzător. Pe baza constatărilor binecunoscuților autori Staciokas & Rupsys⁵, rolul auditorilor interni s-a îmbunătățit pentru a include și evaluarea riscurilor viitoare cu care se poate confrunta banca, prin consultarea conducerii în această privință. De

⁴ Comitetul de Sponsorizare a Organizațiilor Comisiei Treadway (COSO), Control intern – cadrul general integrat: Volum I, Rezumat executiv, pp. 500–501.

⁵ Staciokas, R, și Rupsys, R. (2005). 'Auditul intern și rolul său în cadrul guvernantei organizaționale'

asemenea, autorii au constatat că toate părțile interne din cadrul băncii (managementul de top, consiliul director și comitetul de audit) trebuie să dețină cunoștințe adecvate despre funcția de audit intern.

3.2. Calitatea auditului intern (IAQ)

Standardele Internaționale de Audit [en. International Standards of Auditing – ISA] și Standardele Internaționale de Audit Intern [en. International Standards of Internal Audit – ISIA], atât pentru auditarea internă, cât și pentru cea externă, au identificat factorii necesari pentru asigurarea calității funcționalității auditului intern. Pe baza standardului AICPA nr. 65, factorii privind calitatea funcționalității auditului intern includ (AICPA, 1991)¹:

- (i) Competența; măsurată de nivelul de educație și de titlurile profesionale pe care auditorul le-a obținut în cariera sa.
- (ii) Obiectivitatea; măsurată de către părțile față de care departamentul de audit intern este responsabil și cărora le raportează în mod regulat;
- (iii) Calitatea îndeplinirii sarcinilor; care este măsurată prin intermediul exactității și pertinentei programelor de audit, precum și prin scopul auditului.

În mod similar, pe baza standardelor Institutului Auditorilor Interni [en. the Standards of the Institute of Internal Auditors], 2003b², sunt identificați factorii privind calitatea funcționalității auditului intern:

- (i) Capacitatea,
- (ii) Independența și
- (iii) Obiectivitatea.

Comisia de audit și auditorul extern (pe baza Standardelor Internaționale de Audit) trebuie să evalueze calitatea controlului intern, inclusiv evaluarea calității funcției de audit intern din cadrul entității. Trebuie să adăugăm că Standardele

Institutului Auditorilor Interni (IIA) impun ca șeful departamentului de audit intern să îmbunătățească calitatea funcționalității auditului intern, care include evaluările periodice ale calității privind funcționalitatea auditului intern³.

4. Cercetare

4.1. Metodologia de cercetare

Această cercetare științifică este derulată conform metodelor analizei statistice, analizei de conținut, iar pentru îndeplinirea obiectivelor de cercetare, lucrarea are la bază date primare și date secundare. Datele secundare pentru această cercetare sunt furnizate prin intermediul trimerilor la alte lucrări, cercetări similare publicate de către alte universități și standarde internaționale de audit intern emise de IAASB și de IIA. Datele primare sunt furnizate prin intermediul chestionarului, care este realizat și compilat pentru a se potrivi tuturor elementelor descrise în secțiunile anterioare.

Pentru a realiza obiectivele acestei lucrări, am aplicat tehnica statisticii descriptive împreună cu analiza de conținut. Chestionarul este alcătuit din două părți: prima parte conține caracteristici demografice, cea de-a doua parte descrie atitudinile respondenților cu privire la fiecare element analizat în această cercetare, iar chestionarul a fost adaptat după autorul Ghassan. F. Al Matarneh (2011)⁴. Am aplicat sistemul LIKERT cu cinci niveluri, care reprezintă metoda cea mai utilizată și mai potrivită pentru analiza statistică a datelor obținute prin intermediul chestionarului. Fiecărui răspuns i-a fost alocată o pondere începând cu (5) pentru răspunsul 'total de acord', (4) 'de acord', (3) 'neutru', (2) 'dezacord', (1) 'dezacord complet'. Acest chestionar a fost trimis tuturor auditorilor interni ai băncilor comerciale din Kosovo, inclusiv celor din cadrul Băncii Centrale din Kosovo (CBK). În analiza statistică a datelor au fost utilizate media aritmetică, abaterea standard și procentajele.

¹ Institutul American al Auditorilor Autorizați [en. American Institute of Certified Auditors (AICPA)] – 'Auditarea situațiilor financiare de către auditorii interni' Standard nr. 65, New York, 1991.

² IIA (2003b), "Rezultatele analizei: Impactul actului Sarbanes-Oxley asupra auditului intern", 25 februarie 2003

³ Standardul Internațional al Auditului Intern Nr. 1300 – Programul privind asigurarea calității și perfecționarea, inclusiv secțiunile 1310 și 1311.

⁴ Ghassan. F. Al Matarneh – Factorii care determină calitatea auditului intern în bănci: dovezi empirice din Iordania, 2011.

4.2. Ipoteze de cercetare

Prin urmare, pe baza cadrului conceptual și a teoriei privind calitatea auditului intern (IAQ) discutate în secțiunea 3.2, am creat următoarele ipoteze:

H1: Există o corelare între competență și calitatea auditului intern.

H2: Există o corelare între obiectivitate și calitatea auditului intern.

H3: Există o corelare între calitatea îndeplinirii auditului intern și calitatea auditului.

4.3. Eșantionul de auditori interni și modelul regresiei

Populația totală pentru acest studiu include toți auditorii interni din cadrul băncilor comerciale din Kosovo, inclusiv pe cei din cadrul Băncii Centrale din Kosovo (CBK). Chestionarul a fost transmis electronic și, din totalul de 23 de auditori (100% din populație), numărul valid de chestionare pentru analiză este 17. Prin urmare, proporția totală a populației implicate în această cercetare este 74%, suficientă pentru a extrapola constatările pentru întreaga populație a sectorului bancar din Kosovo. Numărul mic de auditori interni poate fi considerat o limitare a acestui studiu, iar constatările nu trebuie generalizate la nivelul altor țări vest-balkanice.

Pentru a analiza factorii care afectează calitatea auditului intern, am aplicat modelul statistic cunoscut ca model de regresie multiplă, care a fost utilizat de mulți autori (*Eisa 2008¹; Suwaidan și Qasim 2010²*)

$$QIA = \beta_0 + \beta_1KO + \beta_2OB + \beta_3PE + e$$

unde:

QIA – Quality of Internal Audit = Calitatea Auditului Intern;

β_i – Coeficientul regresiei, $i = 0, 1, 2, 3$;

¹ Eisa, S.K (2008). 'Determinanții calității auditului intern pentru îmbunătățirea guvernantei corporative – studiu empiric', *Jurnalul Facultății de Comerț pentru Cercetare Științifică*, Publicația 45, nr. 1 .gif.1-57.

² Suwaidan, M.S., și Qasim, A (2010). 'Susținerea auditorilor externi în auditul intern și impactul acestora asupra onorariilor de audit – caz empiric', *Jurnalul de Audit Managerial*, Publicația. 25, Nr. 6, pagina. 509-525.

KO – Competență;

OB – Obiectivitate;

PE – Performanță;

e – eroare;

Variabile independente:

- Competența: măsurată prin caracteristicile stabilite în **Tabelul nr. 2**.
- Obiectivitatea: măsurată prin caracteristicile stabilite în **Tabelul nr. 3**.
- Performanța: măsurată prin caracteristicile stabilite în **Tabelul nr. 4**.

Variabile dependente:

- Calitatea auditului intern: măsurată prin caracteristicile stabilite în **Tabelul nr. 5**.

5. Rezultatele cercetării

5.1. Metodologia de cercetare

Pe baza datelor obținute din prima parte a chestionarului am observat (**Tabelul nr. 1**) că 6 sau 33% dintre respondenți au completat nivelul licențiat, în timp ce 11 sau 64,7% au completat nivelul master. În ceea ce privește domeniul de studiu, cei mai mulți respondenți au specializare în contabilitate (8 sau 47,1%), în timp ce 6 sau 35,3% dintre aceștia au specializare în finanțe, iar restul de 17,6% include alte specializări, cum ar fi: bănci, vânzarea cu amănuntul și managementul tehnologiilor. Așa cum se observă din tabel cei mai mulți respondenți, 52,9%, au o experiență în audit mai mare de cinci ani. Acest fapt *adaugă credibilitate constatrilor* acestei cercetări. Prin urmare, concluzionăm că, pe baza acestor informații sau caracteristici, respondenții sunt calificați să răspundă la întrebările cercetării și ne putem baza pe răspunsurile primite de la aceștia pentru a trage concluzii cu privire la obiectivele cercetării.

Tabelul nr. 1. Calificarea, specializarea și experiența auditorului intern

Variable	Categoriile de variabile	Frecvența în număr	Frecvența în procente (%)
Calificare	Liceu	0	0,0%
	Diplomă de licență	6	35,3%
	Diplomă de master	11	64,7%
Specializare	Contabilitate	8	47,1%
	Finanțe	6	35,3%
	Altele	3	17,6%
Experiență în audit intern	Mai puțin de 5 ani	5	29,4%
	Între 5-10 ani	9	52,9%
	Între 10-15 ani	4	17,6%
	Între 15-20 ani	0	0,0%

Sursa: Proiecție proprie

5.2. Statistică descriptivă

Competența auditorului intern (Tabelul nr. 2):

Au fost utilizați cinci factori cu privire la calificarea și educația auditorilor. Pe baza rezultatelor, cei mai mulți auditori interni au subliniat următoarele elemente importante: nivelul educației, munca practică și

cunoașterea politicilor interne și a procedurilor băncii, nivelul titlurilor profesionale, nivelul expertizei tehnice și al educației profesionale continue (CPE). Media simplă a răspunsurilor primite de la respondenții din această categorie este mare, atingând 4,5122, în timp ce abaterea standard este 0,3215.

Tabelul nr. 2. Competența personalului din departamentul audit intern

Paragraf	Media	Abaterea standard
– Educația auditorului intern.	4,7160	0,4891
– Experiența profesională în audit intern și cunoașterea proceselor, procedurilor pe care le operează.	4,8111	0,3616
– Nivelul certificării profesionale (exemplu: Auditor autorizat, Auditor intern autorizat și similar).	4,4215	0,7312
– Pregătirea auditorului intern și instruirea tehnică.	4,2516	0,6126
– Instruire actualizată și continuă.	4,3612	0,4145
Total	4,5122	0,3215

Sursa: Proiecție proprie

Obiectivitatea auditorului intern (Tabelul nr. 3):

Au fost utilizați șase factori privind obiectivitatea auditorilor. Pe baza rezultatelor studiului, cei mai mulți auditori au accentuat următoarele elemente importante: legătura directă cu managementul de top; poziția, promovarea, remunerația și concedierea auditorilor interni din comisia de audit; libertatea auditorilor de a avea acces la toate departamentele

băncii; independența departamentului de audit intern; libertatea auditorilor interni de a îndeplini toate procedurile necesare de audit intern; existența și accesibilitatea comisiei de audit fără interferențe. Media simplă a răspunsurilor primite de la respondenții din această categorie este mare, atingând 4,1778, în timp ce abaterea standard este 0,4812.

Tabelul nr. 3. Factori determinanți privind obiectivitatea în auditul intern		
Paragraf	Media	Abaterea standard
– Auditorul intern comunică direct cu managementul de top al băncii.	4,7870	0,4940
– Poziția, promovarea, remunerația și concedierea auditorilor interni din comisia de audit sau din conducere.	3,9120	1,2210
– Libertatea auditorilor de a avea acces la toate departamentele băncii.	4,1550	0,8616
– Independența personalului de audit intern față de alte departamente ale băncii.	3,7220	1,1051
– Libertatea auditorilor interni de a îndeplini toate procedurile necesare de audit intern.	4,2110	0,5622
– Existența comisiei de audit și acces la aceasta fără interferențe.	4,2800	0,7291
Total	4,1778	0,4812

Sursa: Proiecție proprie

Performanța auditorului intern (Tabelul nr. 4):

Au fost utilizați șase factori privind performanța auditorilor. Pe baza rezultatelor studiului, cei mai mulți auditori au accentuat următoarele elemente importante: caracterul complet și relevanța documentelor de lucru ale auditului intern; caracterul complet și relevanța scopului muncii de audit; nivelul privind grija auditorilor

interni de a îndeplini procedurile de audit; susținerea auditorilor de către management; evaluarea performanței calității de către persoane din afară, care nu au experiență practică în acest domeniu. Media simplă a răspunsurilor primite de la respondenții din această categorie este mare, atingând 4,5969, în timp ce abaterea standard este 0,3215.

Tabelul nr. 4. Factori determinanți ai performanței în auditul intern		
Paragraf	Media	Abaterea standard
– Caracterul complet și relevanța programelor auditului intern.	4,5911	0,5121
– Caracterul complet și relevanța scopului muncii de audit.	4,8812	0,4451
– Nivelul privind grija auditorilor interni atunci când îndeplinesc procedurile de audit.	4,5517	0,6912
– Susținerea auditorilor de către management.	4,7712	0,4312
– Evaluarea performanței calității de către persoane din afară, care nu au experiență practică în acest domeniu.	4,2155	0,7791
– Asigurarea protecției activelor împotriva erorilor, neregulilor și furnizarea de rapoarte anuale exacte, incluzive și la timp.	4,5712	0,7812
Total	4,5969	0,3215

Sursa: Proiecție proprie

Calitatea auditului intern (Tabelul nr. 5):

Au fost utilizați șase factori care reflectă calitatea unui auditor intern. Pe baza rezultatelor studiului, cei mai mulți auditori au accentuat următoarele elemente importante: asigurarea protecției activelor împotriva deturnării de fonduri și a abuzurilor; furnizarea de rapoarte anuale exacte, incluzive și la timp; furnizarea

de informații necesare auditorilor externi, managementului și comisiilor aferente; aplicarea standardelor internaționale de contabilitate (IAS) și a standardelor internaționale de raportare financiară (IFRS). Media simplă a răspunsurilor primite de la respondenții din această categorie este mare, atingând 4,5501, în timp ce abaterea standard este 0,2891.

Tabelul nr. 5. Factorii privind calitatea auditului intern

Paragraf	Media	Abaterea standard
– Furnizarea protecției activelor împotriva erorilor și neregulilor.	4,5591	0,5151
– Asigurarea raportării anuale exacte, incluzive și la timp.	4,8124	0,4102
– Furnizarea de informații necesare auditorilor externi, managementului și comisiilor aferente.	4,6122	0,6851
– Accent pus pe finalizarea auditului și pe implementarea abordării auditului conform principiului riscurilor.	4,3157	0,6216
– Aplicarea standardelor IAS și IFRS.	4,5891	0,5155
– Evaluarea performanței administrative și a planurilor acesteia pentru îndeplinirea obiectivelor organizației.	4,4124	0,5712
Total	4,5501	0,2891

Sursa: Proiecție proprie

5.3. Testarea ipotezelor

În această parte a cercetării rezultatele testării ipotezelor sunt raportate utilizând modelul statistic explicat în secțiunea 4. De asemenea, am testat corelarea dintre toate elementele specificate în secțiunea anterioară și calitatea auditului intern în cadrul băncilor comerciale din Kosovo. Pe baza rezultatelor prezentate în **Tabelul nr. 6**, cu privire la variabila "Competență", valoarea calculată "B" este

0,455 la nivelul de semnificație de 0,00, în timp ce valoarea calculată "T" este 4,251, care este mai mare decât valoarea indexată de 1,96, care denotă viabilitatea modelului. Valoarea coeficientului regresiei standard "Beta" este 0,521, indicând faptul că modificarea unei singure valori a variabilelor independente conduce la modificarea variabilelor dependente la 0,521. Pe baza coeficientului beta, acceptăm ca dovedită științific prima ipoteză.

Tabelul nr. 6. Rezultatele analizei statistice

Variabile independente	"T"	"B"	"Beta"	"Semnificație"
Competența	4,251	0,455	0,521	0,000
Obiectivitatea	4,663	0,315	0,550	0,000
Performanța	7,315	0,661	0,739	0,000

Sursa: Proiecție proprie

În plus, cu privire la variabila "Obiectivitate", valoarea calculată "B" este 0,315 la nivelul de semnificație de 0,00, în timp ce valoarea cumulată "T" este 4,663, care este mai mare decât valoarea indexată de 1,91, care reprezintă eligibilitatea modelului. Valoarea coeficientului regresiei standard "Beta" este 0,550, ceea ce indică faptul că modificarea dintr-un punct a valorii Obiectivității conduce la modificarea variabilei dependente în valoare de 0,550. Pe baza coeficientului beta, acceptăm ca dovedită științific a doua ipoteză.

În plus, cu privire la variabila "Performanță", valoarea calculată "B" este 0,661 la nivelul de semnificație 0,00,

în timp ce valoarea calculată "T" este 7,315, care este mai mare decât valoarea indexată de 1,96, care denotă viabilitatea modelului. Valoarea coeficientului regresiei standard "Beta" este 0,739, indicând că modificarea unei singure scări de variabile independente conduce la modificarea variabilei dependente în valoare de 0,739. Pe baza coeficientului beta, acceptăm ca dovedită științific a treia ipoteză.

Tabelul nr. 7 – "Rezultatele regresiei" – prezintă rezultatul așteptat al cercetării ca urmare a aplicării variabilelor independente ale regresiei în variabilele dependente. Rezultatele sunt semnificative (Valoarea

$F = 20,314$, $P = 0,000$) cu un R^2 corectat de 0,538, care denotă că 53,8% dintre modificările în privința calității auditului intern pot fi explicate prin intermediul a trei variabile independente incluse în acest model pe care l-am cercetat. Coeficientul variabilelor este pozitiv,

subliniind deci o *relație pozitivă între calitatea auditului intern și variabilele independente*. Pe baza informațiilor analizate mai sus putem concluziona că există o corelare liniară între competență, obiectivitate, performanță și calitatea auditului intern.

Tabelul nr. 7. Rezultatele regresiei

	“R”	“R ² ”	“R ² corectat”	“F”	“Semnificație”
IAQ	0,742	0,550	0,538	20,314	0,000

Sursa: Proiecție proprie

Concluzii

Rezultatele cercetării sugerează faptul că auditorii interni din băncile din Kosovo consideră *competența, obiectivitatea și performanța* auditului intern ca fiind factori importanți care afectează *calitatea auditului intern*. S-a identificat faptul că "Performanța" are cea mai mare valoare medie: 4,5969, urmată de "Competență" cu o valoare medie de 4,5122 și de "Obiectivitate" cu o valoare medie de 4,1778.

Rezultatele regresiei evidențiază faptul că performanța auditului intern este variabila cea mai importantă care afectează calitatea variabilelor dependente ale auditului intern de 68,4% (R^2 ajustat), competența este cea de-a doua variabilă cu 45,1% (R^2 ajustat), iar obiectivitatea este cel mai mic factor care determină calitatea auditului intern cu 33,7% (R^2 ajustat).

Numărul scăzut de răspunsuri de la auditorii interni poate fi considerat o limitare a acestui studiu, iar

constatățile nu trebuie să fie generalizate la alte țări vest-balkanice. Dimensiunea eșantionului, deși acoperă 74% auditori interni care muncesc în sectorul bancar din Kosovo, este considerată mică din punct de vedere statistic.

Pe baza cercetării recomandăm băncilor comerciale din Kosovo să concluzeze continuu în vederea asigurării disponibilității resurselor pentru a obține calitatea funcției de audit intern. În plus, le propunem să realizeze evaluări externe și interne ale funcției de audit intern, așa cum au fost prevăzute de către Standardul Internațional de Audit Intern nr. 1300 – Program privind asigurarea calității și perfecționarea, inclusiv secțiunile 1310 și 1311, așa cum a fost acesta emis de Institutul Auditorilor Interni (IIA).

O cercetare viitoare poate avea ca obiectiv să investigheze un număr mai mare de auditori interni care își desfășoară activitatea în sectorul bancar din toate țările vest-balkanice și să compare rezultatele.

BIBLIOGRAFIE

1. AbdulAziz Alzeban, (2013) "Factors affecting the internal audit effectiveness: A survey of the Saudi public sector", *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, Volume 23.
2. Anderson et al. 1993, Blue Ribbon Committee 1999.
3. Ahlwat, S.S. and Lowe, J (2004). "An Examination of Internal Auditors' Objectivity", *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, Vol.23 Nr. 2, pp. 147-160.
4. American Institute of Certified Auditors (AICPA), 'Internal Auditors' Review of Financial Statements' Standard no. 65, New York, 1991.
5. Bariff, Martin, "Independence of Internal Auditors and Corporate Governance," 2003, Chicago.
6. Drogalas George, (2015) "Factors associated with Internal Audit Effectiveness: Evidence from Greece", *Journal of Accounting and Taxation*, Volume 5. 2015, Article Number: 9A5352054234
7. Downes, D (2004) 'European Perspective on Corporate Governance', *Accountancy Ireland*, Dublin: Vol. 36, no.6, page 25.
8. Gramling, A.A, Maletta, M.J. Schneider, A. and Church, B.K. (2004), "The Role of Internal Audit in Corporate Governance", *Journal of Accounting Literature* – Volume 23: Pages. 194-244.

9. Institute of Internal Auditors (2003a), "Simply, Good Business" – High Tone, August 2003.
10. IIA (2003a), "Audit committees: are you in compliance?", March 2003, pp. 1-3.
11. IIA (2003b), "Survey results: Impact of Sarbanes-Oxley Act on Internal Audit", February 25, 2003.
12. Institute of Internal Auditors (IIA), (2011) 'International Standards on Professional Practice of Internal Auditing'.
13. Eisa, S.K (2008) 'Determinants of Internal Audit Quality to Improve Corporate Governance', *Journal of the Faculty of Commerce for Science Research*, Volume 45, no. 1. page .1-57.
14. Staciokas, R, and Rupsys, R. (2005) 'Internal Audit and Its Role in Organizational Governance'
15. Gliem, Joseph A., and Rosemary R. Gliem. "Calculation, Interpretation and Reporting of Cronbach's Alpha for Statistics by Likert Model." Midwest Research-to-Practice Conference in Adult, Continuing, and Community Education, Ohio State University, Columbus, OH, 2003.
16. Suwaidan, M.S., and Qasim, A (2010). 'Supporting external auditors in internal audits and their impact on audit fees – Empirical Case', *Managerial Auditing Journal*, Publication. 25, Nr. 6, page. 509-525.
17. Muqattash, R. (2011) 'Influence of factors in the Internal Audit Department on the Objectivity of Internal Auditors in Banks of the United Arab Emirates', *Journal of International Management Studies*, Volume 6, No. 3.
18. Cohen, A. and Sayag G. (2010) 'Internal Audit Effectiveness: Empirical Examination in Israeli Organizations', *Australian Accounting Review* no. 54, Volume 20, Publication 3.
19. Uzun, A. (2008) 'The Role of Internal Audit Quality in Large Corporate Organizations', 3rd International Symposium on Auditing in Turkey, Parallel Session 3.
20. Robert D. Allen, Dana R. Hermanson, Thomas M. Kozloski, and Robert J. Ramsay (2006). Auditor Risk Assessment: Insights from the Academic Literature, *Accounting Horizons*: June 2006, Vol. 20